

Inkomstfördelningsundersökningen 2002 (HEK)

- preliminär version

Producent: Statistiska centralbyrån
Enheten för ekonomisk välfärdsstatistik
701 89 Örebro

Förfrågningar: Petter Lundberg
Telefon: 019 – 17 60 15
E-post: petter.lundberg@scb.se

Maria Thörnberg
Telefon 019-17 61 06
E-post: maria.thornberg@scb.se

Innehållsförteckning

INKOMSTUTVECKLINGEN 1991-2002.....	4
HUSHÅLLENS FÖRVÄRVSINKOMST HAR ÖKAT	4
FORTSATT GOD INKOMSTUTVECKLING FÖR ÄLDRE	5
ATT MÄTA EKONOMISK STANDARD	6
HUSHÅLLENS EKONOMISKA STANDARD HAR FÖRBÄTTRATS.....	6
KVINNOR HAR LÄGRE EKONOMISK STANDARD ÄN MÄN	8
NEGATIV INKOMSTUTVECKLING FÖR DE UNGA	9
INKOMSTSPRIDNINGEN 1991-2002	10
MINSKAD INKOMSTSPRIDNING UNDER 2002	10
NEGATIV INKOMSTUTVECKLING FÖR HUSHÅLL MED HÖG INKOMST UNDER 2002.....	10
BÖRSNEDGÅNG MINSKADE INKOMSTSPRIDNINGEN UNDER 2002.	11
HUSHÅLL MED HÖG INKOMST HAR ÖKAT SINA INKOMSTER MEST 1991-2002.....	13
FAKTA OM STATISTIKEN.....	14
SÅ GÖRS STATISTIKEN	14
TILLFÖRLITLIGHET	14
DEFINITIONER OCH FÖRKLARINGAR.....	14

Inkomstutvecklingen 1991-2002

Hushållens förvärvsinkomst har ökat

I tabell 1 nedan presenteras utvecklingen av den sammanräknade förvärvsinkomsten för olika hushållstyper. Förvärvsinkomsten speglar hushållens löpande inkomster, d.v.s. skattepliktiga inkomster exklusive kapitalinkomster. I inkomsten ingår bl.a. inkomster från arbete men också pensioner. Samtliga belopp har räknats om för att motsvara 2002 års priser.

Tabell 1. Sammanräknad förvärvsinkomst 1991, 1995-2002 för hushåll efter hushållstyp. Medianvärden i tusentals kronor och 2002 års priser. Preliminära uppgifter för 2002.

Hushållstyp	1991	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 prel	02/01 i %	02/91 i %
Samtliga hushåll 18- år	218,1	211,9	218,4	227,5	232,4	240,8	245,1	253,8	251,0	-1,1	15,1
Ensamboende/Ensamstående	142,7	142,5	143,6	149,6	153,6	162,5	163,9	165,9	170,6	2,8	19,6
Ensamboende 18-29 år	147,9	126,2	115,4	127,0	116,7	143,8	132,3	142,8	126,8	-11,2	-14,2
Ensamboende 30-49 år	179,1	176,6	183,5	191,5	195,2	203,5	207,5	213,9	215,3	0,7	20,2
Ensamboende 50-64 år	173,2	177,1	181,8	188,6	194,6	197,4	204,2	205,3	209,0	1,8	20,7
Ensamboende 65-74 år	125,6	123,4	133,1	134,3	134,0	141,3	138,0	140,3	144,6	3,1	15,1
Ensamboende 75- år	75,8	83,3	86,7	90,3	94,6	103,5	103,5	105,0	111,4	6,0	47,0
Ensamstående med barn 0-19 år ¹⁾	158,6	159,5	157,9	166,2	176,9	188,0	188,0	198,1	199,4	0,7	25,8
Övriga ²⁾ ensamstående	263,1	257,1	264,7	283,3	294,5	298,5	285,0	311,6	311,3	-0,1	18,3
Sammanboende	344,8	343,7	355,1	372,7	388,5	401,7	413,9	422,7	428,9	1,5	24,4
18-29 år utan barn	319,0	299,9	302,3	321,2	325,2	350,4	329,2	368,2	352,5	-4,3	10,5
30-49 år utan barn	379,1	387,2	393,4	410,5	435,7	445,0	467,6	482,8	460,8	-4,6	21,6
50-64 år utan barn	367,7	364,8	379,4	393,3	407,3	421,7	440,3	441,2	449,8	1,9	22,3
65-74 år utan barn	263,5	260,5	268,6	273,8	284,8	294,6	298,0	299,1	310,7	3,9	17,9
75- år utan barn	174,8	208,1	215,3	217,3	228,1	229,6	227,8	234,1	238,3	1,8	36,4
Sammanboende med barn 0-19 år ¹⁾	368,8	369,5	379,5	399,5	418,7	430,8	448,4	460,1	464,1	0,9	25,8
1 barn	372,0	375,3	386,0	407,9	419,9	430,7	443,3	461,1	460,9	0,0	23,9
2 barn	373,6	374,8	385,4	404,2	423,1	442,8	459,6	462,7	474,1	2,5	26,9
3+ barn	353,9	348,9	359,0	375,1	403,0	405,0	429,8	443,2	443,4	0,0	25,3
Övriga ²⁾ sammanboende	477,3	466,0	487,1	497,9	527,6	526,0	550,3	562,4	575,5	2,3	20,6

¹⁾ Hushåll bestående av referenspersonen, hans/hennes eventuella sammanboende, minst ett barn 0-19 år samt i förekommande fall andra vuxna, oftast hemmaboende barn 20 år och äldre.

²⁾ Övriga hushåll är hushåll utan barn 0-19 år där det utöver referenspersonen och hans/hennes eventuella sammanboende även finns andra vuxna. Dessa övriga vuxna är oftast hemmaboende barn 20 år och äldre.

Medianinkomsten för samtliga hushåll år 2002 var 251 000 kronor, vilket är en ökning med drygt 15 procent jämfört med 1991. Men det är en minskning med 1 procent i jämförelse med föregående år. En förklaring till att medianvärdet har minskat för samtliga samtidigt som det har ökat för undergrupperna "samtliga ensamstående" respektive "samtliga sammanboende" är att ingen justering, som tar hänsyn till att hushållen har olika sammansättning, har gjorts. Det betyder att minskningen kan bero på att andelen ensamstående hushåll var högre 2002 än 2001. Ensamboende och ensamstående hushåll har ökat sin inkomst mer än de sammanboende hushållen har gjort. Framförallt är det ensamboende pensionärer över 75 år som har haft en positiv utveckling. Deras inkomst ökade under 2002 med 6 procent. Det är också denna grupp som har ökat sin inkomst mest sett över hela tidsperioden mellan 1991 och 2002. Under 2002 hade en ensamboende 75-åring nästan dubbel så stor inkomst som en

motsvarande 75-åring hade 1991. Observera att det inte är samma hushåll som befinner sig i respektive grupp år efter år. Gruppen pensionärer har förändrats över tiden. De som var pensionärer 2002 har i allmänhet högre pension från ATP än de pensionärer som fanns med i undersökningen 1991.

Hushåll i åldern 18-29 år hade den sämsta inkomstutvecklingen år 2002. Det var en negativ utveckling för både de ensamboende och de sammanboende i denna åldersgrupp. Hushållen med unga ensamboende minskade sin inkomst med över 11 procent, och över hela tidsperioden från 1991 har gruppens inkomster minskat med drygt 14 procent.

Fortsatt god inkomstutveckling för äldre

Tabell 2 visar den disponibla inkomstens utveckling 1991 och 1995-2002. Den disponibla inkomsten är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatter och övriga negativa transfereringar. Till den sammanräknade förvärvsinkomsten läggs en hel del inkomster, som t.ex. kapitalinkomster och olika bidrag, samtidigt som skatter, betalt underhållsstöd och återbetalda studielån dras ifrån. Den disponibla inkomsten visar hur mycket hushållen har kvar i handen efter att man har betalat skatter och mottagit transfereringar. Även här är det fråga om nominella belopp i 2002 års priser utan justering för hushållssammansättning.

Tabell 2. Disponibel inkomst 1991, 1995-2002 för hushåll efter hushållstyp. Medianvärden i tusentals kronor och 2002 års priser. Preliminära uppgifter för 2002.

Hushållstyp	1991	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 prel	02/01 i %	02/91 i %
Samtliga hushåll 18- år	184,4	170,7	174,7	176,3	177,5	184,2	192,9	199,4	197,7	-0,9	7,2
Ensamboende/Ensamstående	123,3	114,1	115,3	117,8	117,7	125,9	130,7	132,7	137,5	3,6	11,4
Ensamboende 18-29 år	121,6	100,9	99,3	104,0	101,6	110,3	115,0	115,8	117,0	1,0	-3,8
Ensamboende 30-49 år	142,6	126,7	128,7	130,9	133,6	138,7	143,7	151,2	158,6	4,9	11,3
Ensamboende 50-64 år	139,2	129,6	130,9	133,3	134,9	139,6	148,0	148,4	154,0	3,8	10,7
Ensamboende 65-74 år	102,0	102,2	106,2	105,1	105,6	109,3	108,6	110,8	114,2	3,1	12,1
Ensamboende 75- år	87,0	93,4	93,8	93,4	95,1	99,2	98,9	99,0	103,1	4,2	18,6
Ensamstående med barn 0-19 år ¹⁾	183,6	170,3	173,4	170,8	175,0	183,0	190,9	197,6	192,3	-2,7	4,8
Övriga ²⁾ ensamstående	236,9	209,9	207,2	213,5	218,2	226,2	231,0	250,3	251,9	0,6	6,3
Sammanboende	290,6	266,1	268,3	275,7	285,5	297,0	315,4	322,7	332,7	3,1	14,5
18-29 år utan barn	258,2	226,0	224,6	231,4	237,3	253,0	255,1	275,7	277,5	0,6	7,5
30-49 år utan barn	301,0	277,2	275,0	283,7	297,5	305,3	328,8	346,2	341,8	-1,3	13,5
50-64 år utan barn	290,7	267,0	272,3	278,8	284,5	296,7	316,7	318,9	334,4	4,9	15,0
65-74 år utan barn	209,9	202,9	207,4	207,6	212,1	223,8	231,6	229,8	238,2	3,7	13,5
75- år utan barn	157,0	171,1	173,4	172,5	177,9	180,6	181,9	184,7	192,5	4,2	22,6
Sammanboende med barn 0-19 år ¹⁾	323,3	292,0	291,4	299,7	312,1	323,5	345,0	354,8	367,5	3,6	13,7
1 barn	312,0	281,3	283,2	295,0	299,6	312,3	330,2	344,8	350,2	1,6	12,2
2 barn	323,2	293,0	293,2	301,2	313,8	327,9	347,9	357,8	373,7	4,4	15,6
3+ barn	336,6	305,4	301,8	304,1	325,2	328,9	354,2	367,4	376,7	2,5	11,9
Övriga ²⁾ sammanboende	390,3	343,7	358,9	369,9	386,6	394,2	418,8	422,9	438,9	3,8	12,5

¹⁾ Hushåll bestående av referenspersonen, hans/hennes eventuella sammanboende, minst ett barn 0-19 år samt i förekommande fall andra vuxna, oftast hemmaboende barn 20 år och äldre.

²⁾ Övriga hushåll är hushåll utan barn 0-19 år där det utöver referenspersonen och hans/hennes eventuella sammanboende även finns andra vuxna. Dessa övriga vuxna är oftast hemmaboende barn 20 år och äldre.

Under den första hälften av 1990-talet minskade sysselsättningen, karensdagar infördes i socialförsäkringarna och ersättningsnivåerna sänktes. Samtidigt sänktes barnbidragen, värnskatt infördes och för de som förvärvsarbetade infördes egenavgifter. Sammantaget medförde detta att hushållens disponibla inkomster minskade mellan åren 1991 och 1995. För ålderspensionärerna var dock utvecklingen en annan, då deras inkomst fortsatte att stiga. Den främsta förklaringen till pensionärernas positiva inkomstutveckling mellan åren 1991 och 1996 är att gruppen ändrat sammansättning. De som pensionerades hade en högre pension än de ålderspensionärer som var äldre och avled och därmed inte längre ingick i redovisningen.

I takt med att sysselsättningen ökade, ersättningsnivåerna i socialförsäkringarna höjdes och att barnbidragen justerades, förbättrades också hushållens inkomster. Sedan 1995 har hushållens disponibla inkomst stigit för varje år, men under 2002 minskade medianvärdet med 1 procent. Trots det ökade både ensamboende och sammansatta hushåll sin inkomst med över 3 procent. Att resultaten skiljer sig åt beror, liksom i tabell 1, på att data inte är justerat för de olika hushållssammansättningar.

Den allra bästa inkomstutvecklingen under 2002 bland de ensamboende hade de i åldrarna 30 till 49 år. Bland de sammanboende hade hushåll med 50 till 64-åringar bäst inkomstutveckling. Ensamstående med barn hade den sämsta utveckling då deras inkomster minskade med nästan 3 procent.

De äldsta pensionärerna har ökat sin disponibla inkomst mest sedan 1991. De ensamboende över 75 år disponerade över en nästan 19 procent högre inkomst 2002 än vad motsvarande grupp gjorde 1991. För de sammanboende över 75 år har utvecklingen varit än bättre. Deras disponibla inkomst var mer än 22 procent högre 2002 jämfört med vad den var 1991.

Att mäta ekonomisk standard

Att mäta och göra relevanta jämförelser av ekonomisk standard mellan olika typer av hushåll är svårt. Ett enpersonshushåll som disponerar över 150 000 kronor har rimligtvis inte samma köpkraft som ett tvåpersonshushåll som disponerar över 300 000 kronor. Detta till trots att de har samma inkomst per capita. De som bor tillsammans delar på gemensamma kostnader som utgifter för t.ex. möbler, tv-licens och telefonabonnemang. För att bättre kunna jämföra disponibel inkomst och ekonomisk standard mellan olika typer av hushåll utnyttjas därför ett viktsystem¹, en så kallad ekvivalensskala – eller konsumtionsenhetsskala. Den bygger på att konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning, när det gäller antal hushållsmedlemmar och deras ålder. Den disponibla inkomsten för varje hushåll divideras med den konsumtionsvikt som gäller för respektive hushåll. I den resterande delen av denna rapport kommer den disponibla inkomsten vara justerad på detta sätt för att man bättre ska kunna göra jämförelser mellan olika typer av hushåll. I tabellerna uttrycks detta som den disponibla inkomsten per k.e.

Hushållens ekonomiska standard har förbättrats

I tabell 3 nedan jämförs den ekonomiska standarden, mätt som disponibel inkomst per konsumtionsenhet, mellan olika typer av hushåll. Sammanboende hushåll har generellt sett en högre ekonomisk standard än ensamstående. Sammanboende i åldrarna 50 till 64 år hade den allra bästa utvecklingen under 2002, då deras medianinkomst steg med 5 procent. Bland de ensamstående var det åldersgruppen 30 till 49 år som ökade sin inkomst mest. Det är även

¹ Se avsnittet under definitioner och förklaringar för en mer ingående beskrivning.

denna åldersgrupp som har den högsta medianinkomsten 2002 bland ensamboende och ensamstående.

Tabell 3. Disponibel inkomst per k.e. 1991, 1995-2002 för hushåll efter hushållstyp. Medianvärden i tusentals kronor och 2002 års priser. Preliminära uppgifter för 2002.

Hushållstyp	1991	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 prel	02/01 i %	02/91 i %
Samtliga hushåll 18- år	104,5	96,6	97,2	99,0	100,3	105,3	110,2	113,1	116,3	2,8	11,4
Ensamboende/Ensamstående	96,8	90,5	90,9	91,5	92,4	97,1	99,6	100,9	104,6	3,6	8,0
Ensamboende 18-29 år	104,8	87,0	85,6	89,7	87,6	95,1	99,1	99,9	100,9	1,0	-3,8
Ensamboende 30-49 år	122,9	109,3	111,0	112,9	115,2	119,6	123,9	130,4	136,7	4,9	11,3
Ensamboende 50-64 år	120,0	111,8	112,8	114,9	116,3	120,4	127,6	127,9	132,8	3,8	10,7
Ensamboende 65-74 år	87,9	88,1	91,5	90,6	91,1	94,2	93,7	95,5	98,5	3,1	12,1
Ensamboende 75- år	75,0	80,5	80,9	80,5	82,0	85,6	85,3	85,3	88,9	4,2	18,6
Ensamstående med barn 0-19 år ¹⁾	82,9	77,0	76,5	75,1	76,1	80,6	82,4	84,2	83,5	-0,8	0,7
Övriga ²⁾ ensamstående	106,2	97,3	95,8	99,2	101,6	104,5	106,1	113,9	114,7	0,7	8,0
Sammanboende	112,0	104,3	105,1	107,7	110,7	115,8	122,6	125,7	129,2	2,8	15,4
18-29 år utan barn	134,5	117,7	117,0	120,5	123,6	131,8	132,8	143,6	144,5	0,6	7,5
30-49 år utan barn	156,8	144,4	143,1	147,7	154,9	159,0	171,3	180,3	178,0	-1,3	13,5
50-64 år utan barn	151,4	139,0	141,8	145,2	148,2	154,6	164,9	166,1	174,1	4,9	15,0
65-74 år utan barn	109,3	105,7	108,0	108,1	110,5	116,5	120,6	119,7	124,1	3,7	13,5
75- år utan barn	81,8	89,1	90,3	89,9	92,7	94,0	94,7	96,2	100,3	4,2	22,6
Sammanboende med barn 0-19 år ¹⁾	100,1	90,1	90,1	92,3	95,3	99,2	106,6	110,3	112,6	2,1	12,5
1 barn	116,4	103,7	104,3	105,9	109,3	115,5	121,4	127,6	129,4	1,4	11,1
2 barn	98,4	89,1	88,7	90,8	94,7	98,2	105,0	107,9	112,0	3,8	13,9
3+ barn	81,6	72,4	71,9	72,8	77,5	79,1	84,4	87,8	89,9	2,5	10,3
Övriga ²⁾ sammanboende	131,1	116,4	121,2	124,7	131,1	133,0	141,5	143,8	145,2	1,0	10,7

¹⁾ Hushåll bestående av referenspersonen, hans/hennes eventuella sammanboende, minst ett barn 0-19 år samt i förekommande fall andra vuxna, oftast hemmaboende barn 20 år och äldre.

²⁾ Övriga hushåll är hushåll utan barn 0-19 år där det utöver referenspersonen och hans/hennes eventuella sammanboende även finns andra vuxna. Dessa övriga vuxna är oftast hemmaboende barn 20 år och äldre.

Barnfamiljerna var en av de grupper som drabbades hårt under 1990-talets lågkonjunktur. Det dröjde innan barnfamiljernas inkomst åter nådde upp till samma nivå som i början av 1990-talet. Faktum är att deras ekonomiska standard först år 2000 kom upp till en nivå högre än 1991. De senaste åren har en återhämtning skett, och under 2002 fortsatte denna utveckling för sammanboende hushåll med barn. Men för ensamstående med barn ser utvecklingen ut att ha stannat av något, och visade år 2002 en negativ utveckling. Det är också denna grupp som har den allra lägsta medianinkomsten.

Den ekonomiska utvecklingen för hela tidsperioden från 1991 till 2002 har varit mest gynnsam för de sammanboende hushållen. Deras inkomster har stigit med drygt 15 procent, nästan dubbelt så mycket som för de ensamboende och ensamstående hushållen. Allra bäst inkomstutveckling har de äldsta pensionärerna haft. Deras medianinkomst har stigit med ungefär 20 procent för både ensamstående och sammanboende under hela tidsperioden.

Man kan konstatera att de ensamstående hushållen har haft en betydligt sämre inkomstutveckling än vad de sammanboende hushållen har haft. De ensamstående i åldrarna

18-29 år har till och med en betydligt lägre inkomst 2002 än vad samma åldersgrupp hade 1991.

Kvinnor har lägre ekonomisk standard än män

Tabell 4 visar hur den disponibla inkomsten är fördelad mellan ensamstående kvinnor och män. Båda grupperna har under 2002 fått en förbättrad ekonomisk standard, men männen har en dubbelt så stor ökning som kvinnorna. År 2002 var den ekonomiska standarden 20 procent högre för männen än för kvinnorna. För hela undersökningsperioden har dock standarden ökat nästan lika mycket för både kvinnor och män.

Tabell 4. Disponibel inkomst per k.e. 1991, 1995-2002 för ensamstående kvinnor och män. Medianvärden i tusentals kr och 2002 års priser. Preliminära uppgifter för 2002.

Ensamstående hushåll	1991	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	02/01 i %	02/91 i %
Samtliga ensamstående	96,8	90,5	90,9	91,5	92,4	97,1	99,6	100,9	104,6	3,6	8,0
Ensamstående kvinnor	88,1	86,0	86,7	86,1	87,2	90,6	92,2	93,6	95,8	2,4	8,8
18-29 år utan barn	99,9	83,8	82,5	85,9	82,3	87,3	91,2	92,8	97,1	4,7	-2,7
30-49 år utan barn	121,8	105,0	109,4	109,8	113,6	113,3	120,3	127,0	126,7	-0,2	4,0
50-64 år utan barn	118,9	107,7	113,3	113,2	112,1	118,3	128,9	121,5	126,2	3,9	6,1
65-74 år utan barn	84,5	85,8	88,5	88,3	88,8	91,6	90,6	94,4	96,9	2,7	14,7
75- år utan barn	74,3	79,9	80,0	79,4	81,0	84,6	83,8	84,1	87,5	4,1	17,7
Med barn 0-19 år	81,1	76,1	73,9	74,2	73,9	79,2	80,1	83,0	81,5	-1,8	0,4
Övriga ¹⁾	99,9	94,7	94,5	94,2	97,8	98,7	99,9	111,5	113,4	1,7	13,6
Ensamstående män	110,1	99,8	98,9	102,9	103,2	109,2	114,8	115,5	121,0	4,8	9,9
18-29 år utan barn	110,4	90,3	90,4	94,8	93,9	102,8	110,2	109,7	104,5	-4,7	-5,4
30-49 år utan barn	124,7	112,1	112,5	114,8	117,6	122,6	126,5	132,7	141,7	6,7	13,6
50-64 år utan barn	120,0	118,5	111,3	120,4	126,9	121,6	125,5	134,6	140,4	4,3	17,0
65-74 år utan barn	96,8	96,7	97,4	98,4	96,9	99,3	102,1	99,7	100,3	0,6	3,6
75- år utan barn	76,1	83,7	86,0	86,6	85,9	89,8	91,5	92,6	95,1	2,7	25,0
Med barn 0-19 år	103,1	81,3	84,9	83,9	88,3	91,4	96,5	91,5	100,9	10,3	-2,2
Övriga ¹⁾	114,7	100,0	98,1	104,2	107,8	109,7	112,9	115,0	120,0	4,4	4,6

¹⁾ Övriga hushåll är hushåll utan barn 0-19 år där det utöver referenspersonen även finns andra vuxna. Dessa övriga vuxna är oftast hemmaboende barn 20 år och äldre.

De unga ensamstående är den åldersgrupp som har haft sämst inkomstutveckling under den undersökta perioden. År 2002 hade ensamstående män i ålder 18 till 29 år en minskad medianinkomst medan kvinnorna i samma åldersintervall ökade sin ekonomiska standard och på så sätt närmade sig samma inkomstnivå som männen.

Ensamstående med barn är en annan grupp som också haft en dålig inkomstutveckling under tidsperioden. Männen har ökat sin inkomst i denna grupp år 2002, men samtidigt är inkomstnivån lägre än vad den var 1991. Ensamstående män med barn ser ut att ha ökat sin inkomst mycket under 2002. Den statistiska osäkerheten är dock mycket hög i denna grupp då skattningen baseras på få observationer. Den till synes kraftiga inkomstökningen är inte statistiskt säkerställd.

I tidigare avsnitt har det konstaterats att de allra äldsta pensionärerna är de som hade den bästa utvecklingen mellan åren 1991 och 2002. Samma resultat kan man se i tabell 4.

Medianinkomsten för ensamstående män över 75 år har ökat med 25 procent och för ensamstående kvinnor i samma åldersgrupp med knappt 18 procent. Motsvarande värde för samtliga ensamstående är 8 procent.

Negativ inkomstutveckling för de unga

Ungdomar i åldern 18 till 24 år hade den sämsta inkomstutvecklingen år 2002. I tabell 5 kan man se att de minskade sin inkomst med drygt 3 procent i jämförelse med föregående år. Bäst utveckling hade pensionärer över 75 år, de ökade sin inkomst med nästan 5 procent.

Utvecklingen mellan 1991 och 2002 visar samma resultat. De yngsta hushållen hade även här den sämsta utvecklingen. Inkomsten har för denna grupp minskat med över 10 procent.

Utvecklingen för pensionärerna var även under hela undersökningsperioden den allra bästa. Medianinkomsten för hushåll äldre än 75 år har ökat med nästan 19 procent. Motsvarande värde för samtliga hushåll under samma tidsperiod är drygt 11 procent.

Tabell 5. Disponibel inkomst per k.e. 1991, 1995-2002 för hushåll efter ålder. Medianvärden i tusentals kronor och 2002 års priser. Preliminära uppgifter för 2002.

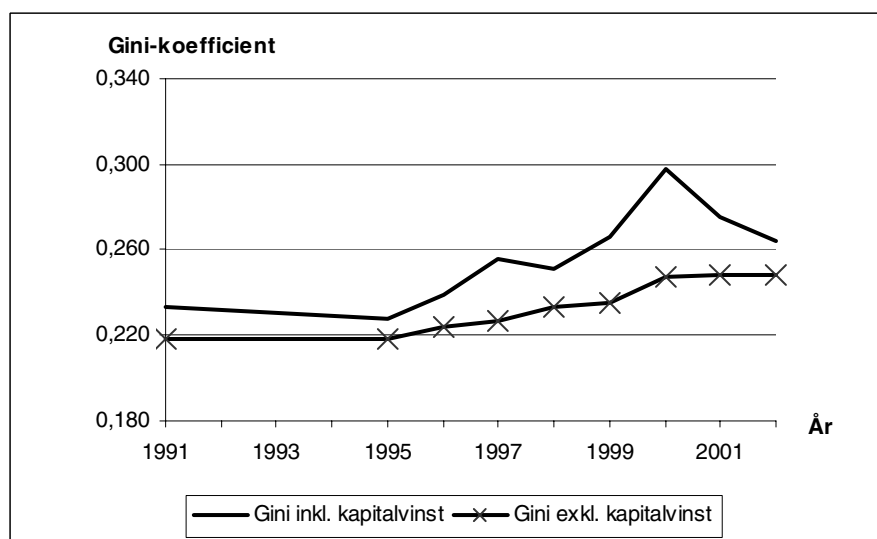
Ålder	1991	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 prel	02/01 i %	02/91 i %
Samtliga hushåll 18- år	104,5	96,6	97,2	99,1	100,3	105,3	110,2	113,1	116,3	2,8	11,4
18 - 24	97,4	75,5	74,6	79,7	80,0	83,3	83,6	90,1	87,1	-3,2	-10,5
25 - 34	108,3	96,7	96,5	98,7	101,1	108,1	114,9	119,8	121,2	1,2	12,0
35 - 44	102,4	91,3	93,3	94,6	95,0	99,6	105,2	111,2	114,3	2,8	11,6
45 - 54	125,7	113,8	112,8	113,6	117,4	119,2	127,3	129,2	132,2	2,3	5,1
55 - 64	131,4	120,8	122,5	128,3	130,4	134,2	143,9	142,7	147,7	3,5	12,4
65 - 74	99,1	95,6	98,6	99,1	99,6	103,3	103,6	105,8	108,4	2,5	9,4
75 -	77,1	82,7	83,0	82,5	84,3	87,3	87,5	87,5	91,5	4,6	18,7
20-64	113,0	101,3	102,1	104,6	106,0	111,8	118,6	121,6	125,4	3,1	10,9
65 -	85,8	87,7	88,8	88,1	89,5	92,3	92,6	93,7	97,3	3,8	13,5

Inkomstspridningen 1991-2002

Minskad inkomstspridning under 2002

Tidigare publikationer från SCB har visat hur inkomstspridningen har ökat sedan 1980-talets början. Figur 1 nedan visar hur inkomstspridningen har utvecklats mellan åren 1991 och 2002. Den övre kurvan visar spridningen inklusive kapitalvinst², medan den lägre kurvan illustrerar inkomstspridningen exklusive kapitalvinst. Måttet som används kallas Gini-koefficient². Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på större spridning än ett lågt värde.

Figur 1. Inkomstspridning för disponibel inkomst per k.e. inkl. och exkl. kapitalvinst. Preliminära uppgifter för 2002.

Anm. För åren 1992-1994 används interpolerade värden

Från 1990-talets början fram till år 2000 ökade inkomstspridningen betydligt. Den av SCB uppmätta spridningen har aldrig varit större än vad den var under år 2000. Under 2001 och 2002 minskade spridningen av hushållens inkomster när man mäter spridningen inklusive kapitalvinst. Den minskade spridningen mellan år 2001 och 2002 är inte statistiskt säkerställd.

När man exkluderar kapitalvinsterna ligger spridningen 2002 kvar på, för Sverige, samma höga nivå som under 2000 och 2001.

Negativ inkomstutveckling för hushåll med hög inkomst under 2002

Ett annat sätt att illustrera inkomstspridning är att dela in hushållen i tio lika stora grupper, baserade på hur stora inkomsterna är. På så sätt kan man se hur inkomstutvecklingen har varit i olika inkomstskikt och om avståndet mellan de som tjänar mycket respektive litet har ökat eller minskat. De tio procent med de lägsta inkomsterna utgör decilgrupp 1, de tio procent med de näst lägsta inkomsterna utgör decilgrupp 2, o.s.v. I tabell 6 nedan kan man se att inkomstutvecklingen har varit positiv i de flesta av de redovisade inkomstskikten under 2002. Undantaget är värdet för de med de allra högsta respektive lägsta inkomsterna. Hushållen med

² Se avsnittet under definitioner och förklaringar för en mer ingående beskrivning.

de högsta inkomsterna hade 2002 en 5 procent lägre inkomst än vad motsvarande grupp hade 2001. Det var inkomstminskningen för denna grupp som gjorde att spridningen av hushållens inkomster minskade 2002. Inkomstminskningen för hushållen med de högsta inkomsterna beror på att kapitalvinster var mindre under 2002 än året innan. Kapitalvinster betydelse för inkomstspridningen beskrivs mer ingående i avsnittet nedan.

Tabell 6. Disponibel inkomst per k.e. inklusive kapitalvinst i deciler 1991, 1995-2002, samtliga hushåll. Medelvärden i tkr och 2002 års priser. Preliminära uppgifter för 2002.

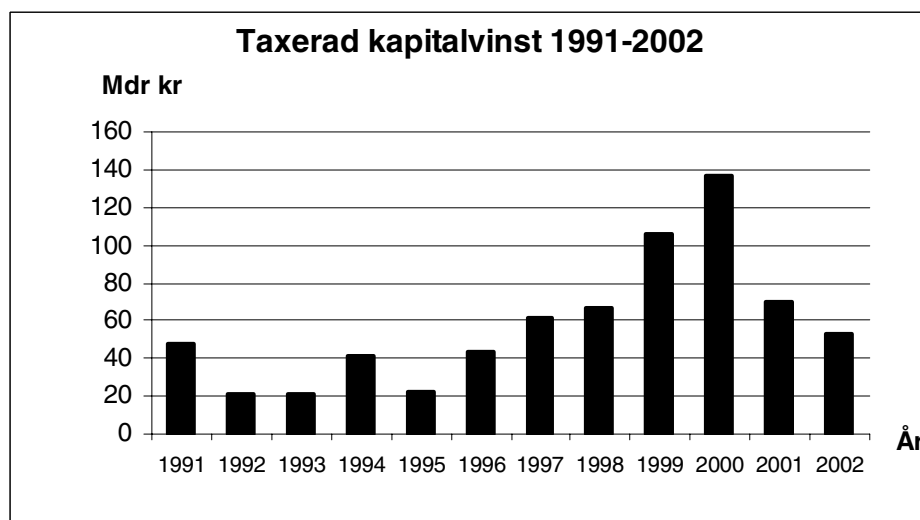
Decilgrupp efter disponibel inkomst per k.e	1991	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002-p	02/01 i %	02/91 i %
1	49,3	44,0	44,5	47,4	44,9	45,4	48,1	50,4	50,3	-0,3	2,0
2	72,4	68,4	67,6	69,1	70,1	72,8	74,3	76,0	77,2	1,6	6,7
3	81,3	77,5	77,4	78,5	79,7	82,8	84,9	86,4	88,6	2,5	8,9
4	89,9	84,9	85,1	86,1	87,7	91,0	94,0	96,0	98,4	2,5	9,5
5	99,5	92,5	93,0	94,4	95,8	100,0	104,2	107,0	109,9	2,6	10,4
6	109,7	101,3	102,3	104,3	105,9	111,4	116,8	119,4	123,2	3,2	12,3
7	122,0	111,7	113,6	116,3	118,7	124,7	131,2	133,7	138,4	3,5	13,4
8	137,1	125,3	128,0	131,8	134,3	141,2	148,9	152,0	157,1	3,3	14,6
9	156,7	144,3	148,7	152,5	155,8	165,6	176,2	178,9	183,9	2,8	17,4
10	231,1	210,6	223,4	254,4	245,6	276,4	341,1	307,7	291,1	-5,4	26,0
Medelvärde	114,9	106,1	108,3	113,5	113,8	121,1	132,0	130,8	131,8	0,8	14,7
Felmarginal (±)	1,5		1,2	1,8	1,3	1,3	3,8	1,4	1,1		
Median	104,5	96,6	97,2	99,1	100,3	105,3	110,2	113,1	116,3	2,8	11,4
Gini-koefficient	0,233	0,228	0,239	0,256	0,251	0,266	0,298	0,275	0,264		
Felmarginal (±)	0,012	0,006	0,007	0,010	0,007	0,007	0,019	0,017	0,015		

Börsnedgång minskade inkomstspridningen under 2002.

Utvecklingen av kapitalvinster mellan åren 1991 till 2002 illustreras i figur 2 nedan. Kapitalvinster har ökat kraftigt sedan början av 1990-talet fram till år 2000 för att sedan minska 2001 och 2002. Utvecklingen av kapitalvinster kan till stor del förklaras av prisutvecklingen på fastigheter och aktier. I sammanhanget kan nämnas att Stockholmsbörsens generalindex steg med nästan 500 procent mellan åren 1991 och 1999.³ Detta gjorde att många passade på att realisera sina vinster under 1999 och 2000, vilket ledde till kapitalvinster på över 100 miljarder kronor. Under år 2000, 2001 och 2002 sjönk värdet på börsen, vilket resulterat i minskade kapitalvinster. År 2002 var kapitalvinster mindre än hälften så stora som rekordåret 2000.

³ *Minskade vinster 2001 – Kapitalvinster och kapitalförluster*, s.4, Rapport 2003, Statistiska centralbyrån

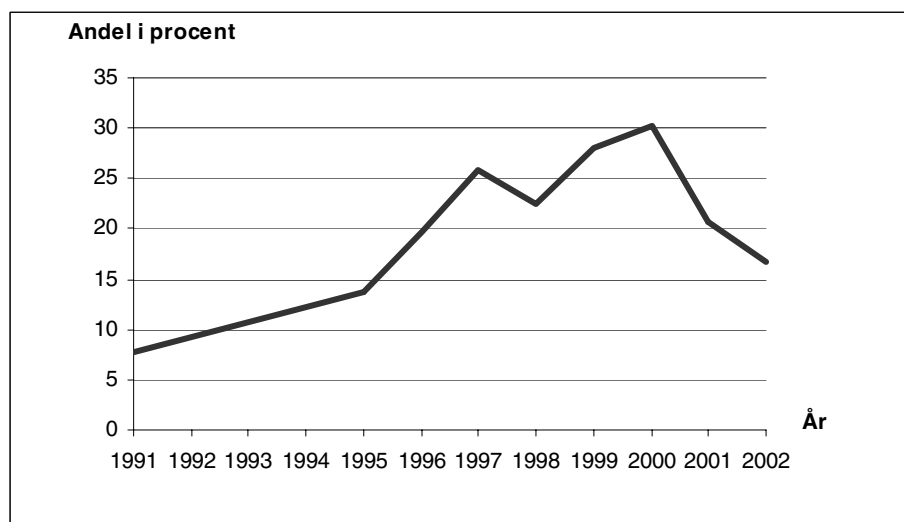
Figur 2. Kapitalvinst 1991-2002, mdkr, i 2002 års priser.

Källa: Totalräknad inkomststatistik, IoT.

I takt med att kapitalvinsterna har ökat, har även andelen av Sveriges hushåll med kapitalvinst ökat. I figur 3 nedan kan man utläsa att det var ca 8 procent av hushållen som redovisade kapitalvinst 1991. År 2000 hade den andelen stigit till över 30 procent. Sedan dess har andelen hushåll med kapitalvinst minskat. Under 2002 var andelen knappt 17 procent. Trots att andelen hushåll med kapitalvinst har ökat sedan början av 1990-talet, är kapitalvinsterna alltjämnt mycket ojämnt fördelade bland hushållen. Under år 2000, det vill säga samma år som andelen hushåll med kapitalvinst var som störst, hade den tiondel av befolkningen som hade de största kapitalvinsterna hela 99 procent av totalbeloppet.⁴

**Figur 3. Andelen hushåll med kapitalvinst 1991-2002.
Preliminära uppgifter för 2002.**

Anm. För åren 1992-1994 används interpolerade värden.

⁴ *Rekordåret 2000 – Reavinster och reaförluster*, s.26, Rapport 2002, Statistiska centralbyrån

Även om det är relativt vanligt att hushållen har kapitalvinster är det som tidigare påpekats en liten andel av hushållen som står för den största delen. Detta gör att kapitalvinsterna i hög grad påverkar inkomstspridningen. Den rekordhöga inkomstspridningen, som uppmättes för inkomståret 2000, kan till stor del förklaras av att kapitalvinsterna aldrig har varit större. Under 2002 var kapitalvinsterna lägre än under framförallt 2000 men även 2001. Med tanke på kapitalvinsternas betydelse för inkomstspridningen är den minskade inkomstspridningen under 2002 en föga förvånande utveckling.

Hushåll med hög inkomst har ökat sina inkomster mest 1991-2002

Den ökade inkomstspridningen under 1990-talet kan inte enbart förklaras med hjälp av de ökade kapitalvinsterna. Inkomstspridningen har ökat även när kapitalvinsterna exkluderats. Utvecklingen av hushållens inkomster följer ett tydligt mönster. Utan undantag har hushåll med relativt hög inkomst ökat sina inkomster mer än hushåll med relativt låg inkomst. Det gäller oavsett om kapitalvinsterna är medräknade eller ej. I tabell 7 nedan kan man se hur inkomstspridningen har ökat genom att hushållen med de allra högsta inkomsterna har dragit ifrån den övriga befolkningen, även när kapitalvinsterna har exkluderats. Denna grupp hade drygt 25 procent högre inkomst under 2002 än vad motsvarande grupp hade 1991. Under samma period har decilgrupp 1, det vill säga hushållen med de allra lägsta inkomsterna, knappt ökat sin inkomst alls. De övriga inkomstskikten har ökat sina inkomster med mellan 7 och 17 procent. Utvecklingen inklusive kapitalvinst liknar utvecklingen exklusive kapitalvinst och kan studeras närmare i tabell 6 ovan.

Tabell 7. Disponibel inkomst per k.e. exklusive kapitalvinst i deciler, 1991, 1995-2002, samtliga hushåll. Medelvärden i tkr och 2002 års priser. Preliminära uppgifter för 2002.

Decilgrupp efter disponibel inkomst per k.e	1991	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002-p	02/01 i %	02/91 i %
1	48,9	43,4	43,0	46,3	43,6	43,8	46,8	48,9	49,3	0,8	0,8
2	71,9	68,0	67,1	68,4	69,4	71,8	73,0	75,2	76,7	2,0	6,7
3	80,9	77,1	76,7	77,8	78,9	81,6	83,4	85,5	87,9	2,9	8,7
4	89,2	84,4	84,3	85,2	86,7	89,5	92,3	94,8	97,5	2,9	9,3
5	98,7	91,9	91,8	93,1	94,4	98,0	101,8	105,3	108,6	3,1	10,0
6	108,7	100,4	100,6	102,7	103,9	108,7	113,4	117,3	121,6	3,7	11,9
7	120,7	110,6	111,6	114,2	116,1	121,3	126,7	131,1	136,3	4,0	13,0
8	135,2	123,8	125,0	128,8	131,0	136,2	142,9	148,4	154,5	4,1	14,2
9	153,8	141,8	144,6	147,7	150,8	157,1	166,2	173,6	179,8	3,6	16,9
10	208,3	196,3	199,7	210,2	216,4	224,3	249,0	256,8	261,3	1,7	25,5
Medelvärde	111,6	103,8	104,5	107,4	109,1	113,2	119,5	123,7	127,4	3,0	14,1
Felmarginal (±)	1,1		0,9	1,2	1,0	0,9	1,3	1,1	0,9		
Median	103,7	95,9	95,8	97,7	98,7	102,9	107,1	111,2	114,9	3,3	10,8
Gini-koefficient	0,218	0,218	0,224	0,227	0,233	0,235	0,247	0,248	0,248		
Felmarginal (±)	0,006	0,005	0,005	0,006	0,006	0,005	0,006	0,005	0,005		

Fakta om statistiken

Så görs statistiken

HEK görs bland ett urval bland befolkningen. Populationen består av samtliga hushåll och individer som var folkbokförda i landet någon gång under undersökningsåret. Urvalsstorleken har under åren varierat mellan 10 000 och 19 000 hushåll. Den preliminära versionen av Inkomstfördelningsundersökningen 2002, HEK, är framtagen för samma population som den kommande definitiva versionen.

Datainsamling sker genom en telefonintervju och genom insamling av uppgifter från administrativa register.

Tillförlitlighet

Skillnaden mellan denna rapport och den kommande definitiva versionen är att denna rapport bygger på ett register som inte är slutligt rättat och kontrollerat. Det innebär att skattningar och redovisade resultat i denna preliminära rapport inte nödvändigtvis kommer att överensstämma till fullo med den slutliga rapporten.

Eftersom undersökningen är en urvalsundersökning finns slumpfel. Den slumpmässiga osäkerheten, felmarginalen, som beror på urvalsfelet kan uttryckas i konfidensintervall. I tabellerna redovisas felmarginalen, det dubbla medelfelet (det 95-procentiga konfidensintervallet) i anslutning till skattningar av medelvärden för samtliga hushåll och Gini-koefficienter.

Fel i mätningen finns i uppgifterna som samlas in direkt från hushållen genom telefonintervjun. Intervjun genomförs under första kvartalet året efter undersökningsåret. Då flertalet av frågorna avser perioden "hela året" eller "största delen av året" är risken för minnesfel stor.

Kvaliteten i de uppgifter som hämtas in från andra myndigheters register har genom åren förbättrats och håller god kvalitet.

Hushållsredovisning

Denna rapport bygger uteslutande på hushållsredovisning. Vid hushållsredovisning får hushållet referenspersonens (se definition nedan) karakteristiska. Exempelvis är det referenspersonens ålder som avgör i vilken åldersgrupp ett hushåll ska klassas.

Definitioner och förklaringar

Kapitalvinst är den eventuella vinst som uppstår vid försäljning av t.ex. värdepapper, utländsk valuta, fastigheter och bostadsrätter. Alla kapitalvinster är bruttoberäknade.

Kosthushåll är det hushållsbegrepp som används i denna rapport. Med kosthushåll menas det hushåll som utgörs av alla personer som bodde i samma bostad och hade gemensam ekonomi och kosthållning. Ett kosthushåll kan också bestå av flera generationer, syskon eller kompisar som bor tillsammans och har gemensam ekonomi och kosthushållning. Personer som normalt tillhör kosthushållet, men som tillfälligt befann sig på annan ort p.g.a. arbete, studier eller militärtjänstgöring ingår i kosthushållet. Barn, som bor lika mycket hos båda föräldrarna, räknas med om de var folkbokförda i det aktuella hushållet.

Konsumtionsenheter

För att kunna jämföra disponibel inkomst och ekonomisk köpkraft mellan olika typer av hushåll utnyttjas ett viktsystem som bygger på att konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning, när det gäller antal hushållsmedlemmar och deras ålder. Den disponibla inkomsten divideras med en särskild konsumtionsvikt (ett konsumtionsenhetstal) som gäller för olika hushållsmedlemmar:

Första vuxen	1,16
Sammanboende person 2	0,76
Övriga personer 18- år	0,96
barn 11-17 år	0,76
barn 4-10 år	0,66
barn 0-3 år	0,56

Konsumtionsenhetstalen för alla hushållsmedlemmar summeras, och den totala disponibla inkomsten i hushållet divideras med denna summa. Detta förfarande justerar för stordriftsfördelar i stora hushåll och varierande behov hos olika medlemmar.

Referensperson är den person i hushållet som ger hushållet dess karakteristika. Oftast är det den person som har den högsta inkomsten.

Median, eller P50, motsvarar det mittersta värdet när man sorterat hushållen efter stigande inkomst.

Gini-koefficienten är ett mått på ojämnlighet. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på större ojämnlighet än ett lågt värde.

Den statistiska osäkerheten, felmarginalen, redovisas som det **dubbla medelfelet** (se felmarginal (+/-) i t.ex. tabell 1). Det är ett mått på slumpfelets storlek, dvs. det fel som uppstår på grund av att skattningen baseras på ett urval. Det dubbla medelfelet ger ett 95-procentigt konfidensintervall. Sannolikheten att intervallet omsluter populationsvärdet är således 95 procent.

Sammanräknad förvärvsinkomst är summan av inkomst av tjänst och inkomst från näringsverksamhet. Inkomsten inkluderar skattepliktiga inkomster utom kapitalinkomster. Det innebär att förutom inkomst från förvärvsarbete ingår även pensioner och socialförsäkringar som sjukpenning, föräldrapenning och arbetslöshetsförsäkring.

Disponibel inkomst för hushållet är summan av inkomster minus skatt och negativa transfereringar plus skattepliktiga och skattefria transfereringar.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet får man genom att dividera ett hushålls sammanlagda disponibla inkomst med dess sammanlagda konsumtionsvikt.